

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 1, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 336:330.322.1

*К. В. Васьківська,
д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів суб'єктів господарювання,
Львівська державна фінансова академія
О. І. Децик,
здобувач, Львівська державна фінансова академія
І. В. Кохан,
асистент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

*K. Vaskivska,
prof., dr. hab., Lviv State Academy of Finance, Lviv
O. Detsyk,
an aspirant, Lviv State Academy of Finance, Lviv
I. Kokhan,
assistant in Vasyl Stefanyk Precarpathian national university, Ivano-Frankivsk*

STATE FUNDING REGIONAL SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті на основі результатів розв'язання рівняння багатомірної лінійної регресії, яка характеризує вплив обсягів фінансування регіональних програм соціально-економічного розвитку на величину валового регіонального продукту, підтверджено, що фінансування та реалізація програми розвитку місцевого самоврядування позитивно впливає на зростання величини валового регіонального продукту, а реалізація програм розвитку малого та середнього підприємництва і програми стимулювання інвестиційної діяльності здійснюється неефективно, тому запропоновано переглянути реалізацію зазначених програм на перспективу.

The article on the basis of multi-equation solving linear regression, which describes the impact of funding regional socio-economic development in terms of gross regional product confirmed that the funding and implementation of a program of local government a positive effect on the increase of gross regional product and sales programs of small and medium businesses and stimulate investment program carried out effectively, thus the implementation of these programs see in the future.

Ключові слова: бюджетне фінансування, валовий регіональний продукт, соціально-економічний розвиток, місцеве самоврядування, мале та середнє підприємництво, інвестиційна діяльність.

Key words: financing, gross regional product, the socio-economic development, local government, small and medium business, investment activity.

Постановка проблеми. Проблема бюджетного фінансування є високоактуальною, що пов'язано із раціональним використанням власних і залучених фінансових ресурсів. Для більшості областей країни, які здебільшого є дотаційними, система бюджетного фінансування повинна функціонувати постійно і бути спрямованою на позитивні зрушення в економіці, забезпечувати стабільний розвиток пріоритетних сфер економіки. Дієвим методом реалізації фінансової політики держави в цілому, здійснюючи активний вплив на ефективність суспільного виробництва, зростання валового внутрішнього продукту, сприяння накопичень в сфері економіки, є бюджетний механізм, який широко застосовується під час регулювання соціальних процесів у державі.

Аналіз останніх досліджень. У різних аспектах питання бюджетного фінансування досліджували такі відомі вітчизняні науковці, як: М. М. Аргус, С.О. Булгакова, О.Д. Василик, К. В. Васьківська, Г. В. Возняк, Л.В. Лисяк, Л.Ю. Наумов, В. М. Опарін, В.М. Федосов, І.Я. Чугунов та ін. Однак чимало проблем, які стосуються бюджетного фінансування пріоритетних сфер економіки в умовах посилення конкурентної боротьби товаровиробників, залишаються не вивченими.

Виклад основного матеріалу. Соціально-економічний розвиток територій характеризується виробничим, фінансовим, геополітичним, туристичним, культурним та науковим потенціалом, у посткризовий період обумовлений впливом загальнонаціональних та світових тенденцій. Тобто, з одного боку, позитивним слід вважати перехід до висхідного напрямку розвитку у більшості сфер економіки, а з іншого – темпи економічного зростання є надто низькими та не дозволяють будувати оптимістичні прогнози на найближчу перспективу. Оцінка соціально-економічного становища Івано-Франківської області на тлі загальнонаціональних тенденцій дозволяє стверджувати, що економічне зростання залежить від обсягів та джерел державного фінансування. Більш детально проаналізуємо обсяги та джерела фінансування регіональних Програм соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області за період від 2011 р. по теперішній час (табл. 1).

Таблиця 1.
Обсяги та джерела фінансування регіональних Програм соціально-економічного розвитку, Івано-Франківська область, 2013 р. *

Назва регіональної цільової програми	Обсяг фінансування, тис грн	За джерелами фінансування			інші джерела
		державний бюджет	обласний бюджет	місцевий бюджет	

Соціального захисту населення (2012-2016 рр.)	10685,0	-	8505,0	1320,0	860,0
Розвитку місцевого само-врядування (2011-2015 рр.)	48906,2	-	33081,6	7912,3	7912,0
Розвитку малого та середнього підприємництва (2013-2014 рр.)	5930,0	-	4668,0	1246,0	16,0
Підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житло-во-побутових умов сільсь-кого населення «Власний дім» (2012-2015 рр.)	34255,0	18715,0	7087,0	8338,0	115,0
Здоров'я населення Прикарпаття (2013-2020 рр.)	569801,2	-	504325,6	Виходячи із наявних фінансових ресурсів	65475,6
«Духовне життя» (2012-2015 рр.)	5037,0	-	5037,0	-	-
Реформування і розвитку ЖКГ (2011-2014 рр.)	874,7	485,89	-	304,42	84,39
«Питна вода» (2012-2020 рр.)	214,4	140,3	7,9	30,5	35,7
Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та підвищення рівня готовності аварійно- рятувальної служби (2011-2015 рр.)	105310,37	-	14097,58	84498,04	6714,75
Охорони навколишнього природного середовища (2011-2015 рр.)	4233,14 млн грн	1552,31			2680,83
Розвиток освіти (2008-2015 рр.)				400 тис грн щорічно	
Розвиток туризму (2011-2015 рр.)	5136,0		5136	0,3 % річних доходів місце-вих бюджетів	-
Розвитку інвестиційної діяльності (2011-2015 рр.)	3181,0	-	3181,0	-	-

*власне опрацювання

Для визначення тісноти зв'язку між обсягом фінансування за Програмами та валовим регіональним продуктом розрахуємо коефіцієнт кореляції за Пірсоном, передумовами використання якого є: усі спостереження взаємно незалежні; спостереження мають нормальний закон розподілу. Сила зв'язку характеризується абсолютною величиною коефіцієнта кореляції. Чим ближче до 1 або -1 значення кореляції, тим сильніший зв'язок. Якщо значення знаходиться ближче до 0, то це означає слабкий зв'язок. Якщо коефіцієнт кореляції від'ємний, це означає наявність протилежного зв'язку: чим вище значення однієї змінної, тим нижче значення іншої. Тобто від'ємна кореляція означає те, що із збільшенням однієї величини друга має тенденцію до зменшення. Якщо коефіцієнт кореляції близький до нуля, між величинами немає лінійного статистичного зв'язку, але не виключена наявність нелінійного зв'язку.

Більш детально проаналізуємо Програму розвитку місцевого самоврядування в Івано-Франківській області на 2011-2015 роки. Основними завданнями Програми є:

- сприяння формуванню самодостатніх і економічно незалежних територіальних громад;
- удосконалення механізмів управління об'єктами комунальної власності та спільної власності територіальних громад;
- надання науково-методичної допомоги органам місцевого самоврядування;
- підвищення професійного рівня посадових осіб органів місцевого самоврядування, забезпечення підготовки кадрів для цих органів;
- проведення просвітницької діяльності з питань розвитку місцевого самоврядування в Україні та розв'язання проблем у цій сфері;
- поліпшення взаємодії асоціацій та інших об'єднань органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади;
- проведення наукових досліджень з проблемних питань місцевого самоврядування, тощо.

Фінансування заходів Програми розвитку місцевого самоврядування в Івано-Франківській області на 2011-2015 роки буде здійснюватися за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів, інших коштів, залучених відповідно до законодавства (рис. 1). Бюджетні призначення для реалізації заходів Програми на кожен рік передбачаються щорічно при формуванні обласного бюджету і затверджуються рішенням обласної ради про бюджет на відповідний бюджетний період. Контроль за ефективним використанням коштів здійснюється відповідно до законодавства.

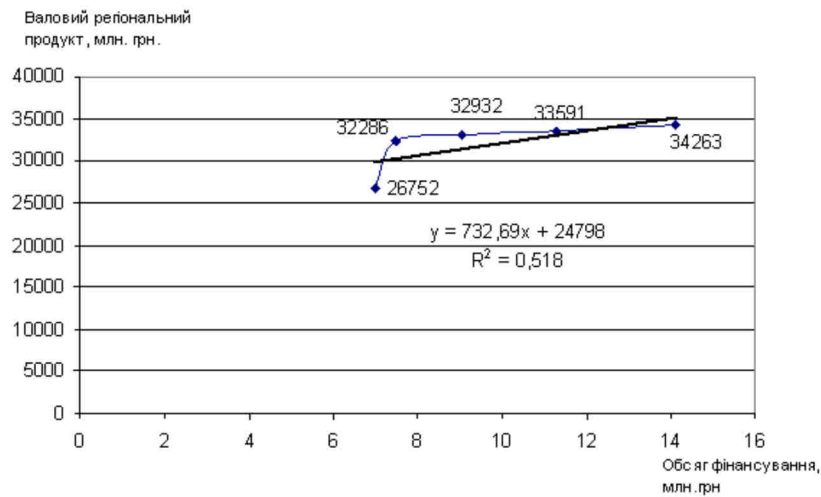

Рис. 1. Лінійна залежність обсягу фінансування Програми розвитку місцевого самоврядування та темпів зростання валового регіонального продукту*.

*побудовано на основі власних розрахунків.

З метою створення сприятливих умов для розвитку підприємницького середовища в регіоні, стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього бізнесу, забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян розроблена цільова Програма розвитку малого і середнього підприємництва, яка є одним із важливих інструментів реалізації на регіональному рівні державної політики сприяння розвитку підприємництва.

Регіональна цільова Програма розвитку малого та середнього підприємництва (2013-2014 рр.) спрямовує зусилля місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на створення сприятливих умов для ефективного функціонування підприємницького сектору області.

У результаті виконання Програми очікується збільшення кількості малих підприємств – юридичних осіб на 10 тис осіб населення – до 55 одиниць, чисельності найманих працівників на малих та середніх підприємствах на 2,8 тис осіб, до 79,8 тис осіб, питомої ваги малих та середніх підприємств у загальнообласних обсягах реалізованої продукції, виконаних робіт та наданих послуг – до 72,7 % та частки надходжень податків та зборів до бюджетів всіх рівнів від малого та середнього підприємництва – до 21,8 %.

На основі розрахунку коефіцієнта кореляції за Пірсоном проаналізуємо вплив обсягу фінансування Програми розвитку малого та середнього підприємництва на темпи зростання валового регіонального продукту.

Коефіцієнт кореляції за Пірсоном (2012-2014 рр.) становить 0,563639752, а за період 2013-2015 рр., $R = 0,86389868$, що характеризує зростання тісноти зв'язку.

Метою регіональної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2012-2015 роки є створення умов для активізації інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію реального сектору економіки та забезпечення сталого економічного зростання.

Проблему передбачається розв'язати шляхом створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку пріоритетних сфер економіки, стимулювання залучення приватних інвестицій, поліпшення інвестиційного іміджу області, підвищення рівня управління інвестиційною діяльністю в області, покращення регіональної інвестиційної інфраструктури, зростання обсягу інвестицій в основний капітал на одного жителя, зниження рівня безробіття.

Оскільки фінансове забезпечення реалізації Програми здійснюється за рахунок обласного бюджету, коефіцієнт кореляції за Пірсоном становить 0,695096927, що свідчить про невисоку тісноту зв'язку.

Таблиця 2.
Вплив обсягу фінансування Програми соціально-економічного розвитку на темпи зростання валового регіонального продукту, Івано-Франківська область ¹⁾

Показник	2011 р.	2012 р.	2013р.	2014р.	2015 р.
Валовий регіональний продукт, млн грн	26752	32286,0	32932,0*	33591,0*	34263,0*
Обсяг фінансування Програми розвитку місцевого самоврядування, тис грн	6985,8	7465,8	9037,0	11295,0	14122,6
Коефіцієнт кореляції за Пірсоном	R = 0,719695417				
Обсяг фінансування Програми розвитку малого та середньо-го підприємництва (2013-2014 рр.)	-	2870,0	2991,0	2939,0	6000,0
Коефіцієнт кореляції за Пірсоном	-	R = 0,563639752			-
	-	R = 0,86389868			
Обсяг фінансування Програми розвитку інвестиційної діяльності, млн грн (2012 -2015 рр.)	-	792,0	771,0	804,0	814,0
Коефіцієнт кореляції за Пірсоном	-	R = 0,695096927			

*попередні дані (розрахунок проведений, виходячи із середньорічних темпів зростання ВРП)

¹⁾ розраховано на основі джерела [3].

Отже, у результаті проведеного аналізу обсягу фінансування Програм соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області виявлено існуючі недоліки і проблемні питання, які гальмують темпи економічного зростання. Активна діяльність громади області та її територіальних складових з реалізації в рамках окреслених стратегічних пріоритетів Програм соціально-економічного розвитку сприятиме зменшенню диспропорцій і диференціацій в розвитку

територіальних одиниць області, а також позитивно впливатиме на зростання внутрішнього регіонального продукту та забезпечення стійкого росту добробуту населення.

Використання методів статистичного дослідження залежностей є окремим розділом багатовимірного статистичного аналізу, що займається збором, систематизацією і обробкою статистичних даних за окремими об'єктами з метою дослідження характеру і структури взаємозв'язків між компонентами об'єктів. Такі дослідження використовують для отримання обґрунтованих наукових і практичних висновків, тому їх слід проводити за певною логічною схемою, яку для зручності можна представити у вигляді ряду етапів [2], (табл. 3).

Таблиця 3.

Етапи статистичного дослідження залежностей розміру валового регіонального продукту від джерел фінансування*

Етап	Опис дослідження
Етап 1	Визначається 1. Об'єкт дослідження. 2. Система показників (змінних), що ресструватиметься на кожному об'єкті з поділом їх на незалежні (x_i) та залежні (y_j) змінні, і, якщо це потрібно, з чітким виділенням способу їх виміру. 3. Кінцева мета дослідження, тип залежностей, що будуть досліджуватися. Форма статистичних висновків і ступінь їх достовірності. 4. Сукупність об'єктів дослідження, виявлених за результатами дослідження статистичних залежностей. 5. Загальний об'єм статистичних досліджень.
Етап 2	Визначення джерел постачання інформації і форм її збору (за рахунок вибіркового спостереження частини сукупності або використання офіційних статистичних даних).
Етап 3	Якісна оцінка масиву вихідних статистичних даних, у тому числі за рахунок дослідження таких їх властивостей як релевантність, надійність і достовірність, порівнянність, репрезентативність. Проводиться аналіз значень залежної або незалежної змінної, перевіряється вибірка на однорідність. Обчислюються основні чисельні характеристики розподілу: середніх значень, дисперсії, коефіцієнтів асиметрії і ексцесу, а при множинній регресії – елементи матриці коваріацій.
Етап 4	Перевірка наявності зв'язку між змінними як залежними, так і незалежними на основі розрахунку парних і часткових коефіцієнтів кореляції між змінними і проведення оцінки їх статистичної достовірності.
Етап 5	Специфікація моделі, визначення загального вигляду і структури зв'язку між залежною і незалежними змінними.
Етап 6	Оцінка моделі на мультиколінеарність, у випадку її виявлення визначення іншої системи незалежних змінних або представлення вибраної системи у вигляді деяких комбінацій наявних.
Етап 7	Визначення оцінок параметрів моделі, розрахунок параметрів регресійної моделі.
Етап 8	Аналіз точності отриманого рівняння і достовірності його параметрів. Результатом цього етапу можуть бути два висновки: 1) модель з високим рівнем достовірності описує реальний процес і приймається; 2) модель потребує уточнення і доробки.

* узагальнено на основі джерела [2].

Виходячи з того, що в економічних процесах обрані в результаті виконання першого етапу дослідження чинники (незалежні змінні x_i), від яких залежить величина результативної ознаки y_j (валовий регіональний продукт), діють у взаємозв'язку та комплексно, вважаємо використати результати кореляційно – регресійного аналізу, щодо тісноти зв'язку між окремозвятою програмою та обраною результативною ознакою.

У випадку розв'язання поставленої задачі буде застосований множинний кореляційно – регресійний аналіз, та побудовано економетричну модель, яка описуватиме кореляційно-регресійний зв'язок між економічними показниками, один із яких є залежною, а інші - незалежними змінними.

Оскільки джерелами фінансування в поставленій задачі є певна неоднорідна сукупність програм, що діють різні проміжки часу, нами було обрано три найбільш вагомні з економічної точки зору програми – програма розвитку місцевого самоврядування (x_1), програма розвитку малого та середнього підприємництва (x_2), програма розвитку інвестиційної діяльності (x_6). Ці три програми характеризуються спільними рисами: їхня дія закінчується 2015 році, мають тісний зв'язок з результативною ознакою. Також кінцева мета реалізації зазначених програм безпосередньо впливає на інвестиційний клімат, стимулювання розвитку бізнесу та якості роботи місцевих органів вдали, що впливає на економічний розвиток та формування доходів до державного та місцевих бюджетів.

У загальному вигляді економетричну модель можна записати як функцію:

$$y = f(x_1, x_2, x_3 \dots x_m, u) \quad (1),$$

де y – залежна змінна; $x_j (j = \overline{1, m})$ – незалежні змінні; u – стохастична складова (неспостережувана випадкова величина). Економетрична модель у практичному застосуванні може описуватися за допомогою лінійної, степеневі, гіперболічної та квадратичної функцій. При цьому розв'язок трьох останніх функцій, які за своєю математичною суттю є нелінійними, здійснюється на основі перетворення їх у рівняння лінійного виду [1].

Припустивши, що між результативною та факторними ознаками існує лінійний зв'язок, опишемо шукану нами модель за допомогою рівняння лінійної регресії, а саме:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + \epsilon \quad (2),$$

де a_0, a_1, a_2, a_3 – невідомі параметри моделі (константи), які необхідно оцінити, тобто визначити; ϵ – випадкова величина.

Беручи за основу дані фінансування в розрізі кожної з програм за 2012 – 2015 роки, а також прогнозоване значення результативного показника у 2014 та 2015 рр, сформуємо масив незалежних та залежних змінних (табл. 4), на основі якого визначимо рівняння залежності розміру валового регіонального продукту від встановлених вище чинників.

Невідомі параметри рівняння оцінюються за допомогою стандартної функції ЛИНЕЙН в електронній системі Excel, яка базується на основі мінімізації суми квадратів залишків функції [4, с. 31-52].

Таблиця 4.

Вихідні дані для розрахунку сили впливу регіональних Програм соціально-економічного розвитку на величину валового регіонального продукту

Рік	Валовий регіональний	Програма розвитку	Програма розвитку малого та середнього	Програма розвитку	Розрахункове значення

	продукт, млн грн	місцевого самовря дування	підприємництва	інвестиційної діяльності	
	y	x_1	x_2	x_3	Y_p
2012	32286	7465,8	2870	792	32286
2013	32932	9037	2991	771	32932
2014	35591*	11295	2939	804	33591
2015	34263*	14123	6000	814	34263

* побудовано на основі даних Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Отже, рівняння багатофакторної лінійної регресії, яка характеризує вплив обсягів фінансування обраних програм на величину валового регіонального продукту за результатами проведених розрахунків матиме вигляд:

$$\hat{y} = 33540,76 + 0,3569x_1 - 0,0952x_2 - 4,064x_3 \quad (3)$$

З проведених розрахунків можна зробити **висновок**, що лише фінансування та реалізація програми розвитку місцевого самоврядування позитивно впливає на зростання величини валового регіонального продукту. Разом з тим реалізація програм розвитку малого та середнього підприємництва і програми стимулювання інвестиційної діяльності здійснюється неефективно, тому доцільно переглянути реалізацію зазначених програм на 2015 рік. Проведенні додаткові розрахунки показали, що призупинення дії зазначених програм після 2015 року може негативно позначитися на формуванні валового регіонального продукту в перспективі.

Література.

1. Медведєв М.Г. Економетричні методи моделювання: Навч. Посібник / М.Г. Медведєв – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 140с.
2. Пехота М.А. Основи економетрії / М.А. Пехота, О.Ю.Грищенко. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2007. – 178с.
3. Програма соціально-економічного та культурного розвитку області на 2013 рік і основні напрями розвитку на 2014 та 2015 роки / Івано-Франківська обласна державна адміністрація. Департамент економіки. – Івано-Франківськ, 2013. – 25 с.
4. Фешур Р.В., Статистика: Навч. Посібник / Фешур Р.В., Барвінський А.Ф., Кічор В.П. – Львів: Інтеллект-Захід, 2001. – С. 31-52.

References.

1. Medvedev, M.G. (2003), "Econometric modeling techniques: tutorial", Europe University Press, p. 140.
2. Pehota, M. A. and Hrytsenko, O. Y. (2007), "Basics of econometrics", Institute of Agrarian Economics, p. 178.
3. "The program of socio-economic and cultural development of the region in 2013 and the main directions of development for 2014 and 2015" (2013), Ivano-Frankivsk Oblast State Administration. Department of Economics, p. 25.
4. Feschur, R.V. and Barvinsky, A.F. and Kichor, V.P. (2001), Statistics: tutorial", Intelligence-West, pp. 31-52, (p. 276).

Стаття надійшла до редакції 13.01.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"